

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА МЕТОДИ ПОВЕРНЕННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

ACCOUNT RECEIVABLE CAUSES AND METHODS OF ITS RETURNING IN THE CURRENT ECONOMIC ENVIRONMENT

УДК 658.153

Беляєва Л.А.

к.е.н., доцент кафедри обліку
та оподаткування
Харківський навчально-науковий інститут
«Університет банківської справи»

Стаття присвячена висвітленню причин виникнення дебіторської заборгованості у сучасних умовах господарювання, напрямкам управління нею з метою попередження виникнення безнадійних боргів, а за їх наявності визначені шляхи їх погашення за допомогою різноманітних методів. Виокремлені сучасні проблемні питання розрахунків із дебіторами.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, контроль, повернення боргу, управління заборгованістю, претензії, позов до суду.

Стаття посвячена выявлению причин возникновения дебиторской задолженности в современных условиях хозяйствования, направлениям управления ею с целью пред-

упреждения возникновения безнадежных долгов, а при их наличии определены пути их погашения с помощью различных методов. Выделены современные проблемные вопросы расчетов с дебиторами.

Ключевые слова: дебиторская задолженность, контроль, возврат долга, управление задолженностью, претензии, иск в суд.

The article is devoted to highlighting the reasons for the receivable occurrence, directions of its management in order to prevent the emergence of bad debts, and if they exist, the ways of their repayment with the help of various methods are determined. Modern problems of receivable payments are singled out.

Key words: receivables, control, debt return, debt management, claims, claim to court.

Постановка проблеми. Нині в Україні ведення бізнесу ускладнюється нестабільністю економічної та політичної ситуації, некерованими інфляційними процесами та діяльністю банківської системи, відсутністю інвестицій та іншими несприятливими для розвитку економіки чинниками і, як результат, наявністю кризового стану суб'єктів господарювання.

Одним з основних джерел надходження коштів для підприємства є отримання платежів від дебіторів. Кожне підприємство зацікавлене у отриманні прибутку, постійно прагне до розширення ринку збуту і сфери впливу. Це змушує підприємців збільшувати кількість партнерів, укладати нові угоди і вступати з ними у товарно-грошові відносини. Але не завжди кількість свідчить про якість. Практично у кожного суб'єкта господарювання існує в наявності дебіторська заборгованість, яка призводить до погіршення платоспроможності підприємств і, відповідно, в майбутньому знижує їх комерційну ефективність і вартість. З цієї причини питання управління дебіторською заборгованістю завжди актуальні для підприємств, зацікавлених у прибутковій діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сьогодні успішно працювати і приймати ефективні управлінські рішення можливо тільки за налагодженого контролю за виникненням, поверненням дебіторської заборгованості та управлінням нею.

Дослідженню цієї проблеми присвячені наукові праці таких вітчизняних учених, як Б.В. Дер-

галюк, Н.П. Дуброва, Є.С. Дрожаков, І.П. Косарева, О.Є. Майборода, О.Г. Рябчук, О.О. Матійко, Л.М. Яременко.

У своїх працях науковці та практики розкривають теоретичні основи дебіторської заборгованості, наводять класифікацію заборгованості, здійснюють порівняльний аналіз національних та міжнародних стандартів і дають значну кількість цінної інформації та рекомендацій. Але майже відсутня конкретизація заходів щодо уникнення та дійсних методів повернення дебіторської заборгованості, а окремі аспекти теоретичного і практичного характеру є дискусійними і потребують подальшого наукового дослідження та удосконалення.

Постановка завдання. Метою статті є висвітлення причин виникнення дебіторської заборгованості у сучасних умовах господарювання, напрямків управління нею з метою попередження виникнення безнадійних боргів, а за їх наявності – визначення шляхів їх погашення за допомогою різноманітних методів.

Виклад основного матеріалу дослідження
Проблема неплатежів робить облік дебіторської заборгованості складним та суперечливим за наявності значної кількості невирішених питань. Ця проблема є комплексною, вимагає вирішення і створення належного рівня обліково-аналітичного забезпечення, розроблення системи за контролем і поверненням дебіторської заборгованості та попередження виникнення безнадійних боргів.

Статистичні дані, наведені на рисунку 1, свідчать, що загальна сума боргів юридичних компаній систематично зростає, що неминуче впливає на стан економіки в Україні.

На жаль, інформація щодо дебіторської заборгованості за 2017–2018 роки на офіційному сайті Державного комітету статистики України відсутня, але і за показниками за досліджений період чітко визначається тенденція значного зростання заборгованості.

До основних факторів, що визначають неплатоспроможність покупців за своїми боргами, можна віднести різні причини як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру.

Це причини економічного характеру, коли покупець є добросовісним, але тимчасово відчуває дефіцит оборотних коштів унаслідок кризових процесів на ринку.

Інколи боржник має кошти, не відмовляється платити, але не платить вчасно, що може бути практикою для цієї компанії через монопольний стан на ринку, або має переваги в економічному потенціалі, який дозволяє нав'язувати свій стиль роботи. Причиною також може бути політика підприємства щодо постійного життя в борг і за рахунок цього розширення свого бізнесу.

Форс-мажорні обставини, якими можуть виступати не тільки природні катаклізми і стихійні лиха, аварії та інші техногенні катастрофи, але і втручання контролюючих та правоохоронних органів, також можуть стати причиною припинення розрахунків і неплатежів.

Причини несумлінного характеру – коли боржник і не передбачав розраховуватися або ідея

несплати виникла в процесі розвитку взаємних відносин, враховуючи виявлені прорахунки у підписаному договорі, наявність законодавчо неврегульованих питань, відсутність достатнього контролю над розрахунками з боку продавця або через неможливість відстоювати ним свої права і т. д.

Методи впливу на боржників найбільш узагальнено можна класифікувати за певними групами. До психологічних можна віднести постійне нагадування за телефоном (он-лайн, поштою, тощо) різного емоційного забарвлення, що означає стурбованість продавця затримкою платежу. Також ефективним є поширення інформації про затримки платежів серед суміжних постачальників та інших зацікавлених осіб або використання різних засобів масової інформації (при цьому слід з'являти вартість розміщення інформації та розмір заборгованості), що приводить до втрати іміджу покупця.

До економічних методів впливу слід віднести фінансові санкції (штраф, пеня, неустойка) і заставні відносини, які є найбільш ефективним важелем впливу на боржника, тому що майно може бути реалізоване за заниженою ціною. Під час порушення умов оплати постійним покупцем економічною санкцією проти нього може стати припинення подальших поставок або подальше його бойкотування з боку інших постачальників. Слід враховувати і той факт, що припинення поставок може привести до подальшого погіршення фінансового стану боржника або до його банкрутства. Тому якщо він є досить значним покупцем, то варто піти назустріч йому сьогодні, щоб отримувати додатковий дохід у майбутньому.

Рис. 1. Динаміка поточної дебіторської заборгованості підприємств України за 2010–2016 рр.

Джерело: узагальнено за даними офіційного сайту Державного комітету статистики України [2]

До юридичних методів відносять претензійну роботу, досудове листування і, нарешті, подачу позову до суду. У разі, коли боржник виявився недобросовісним, займався фіктивним підприємством та іншими кримінально-карними діями, постановою суду може бути винесена на користь продавця у найкоротші терміни, але є можливість отримати не гроші, а лише ще одне підтвердження законності ваших претензій, і потім довго повертати борги.

Робота з повернення боргів – це одна з найбільш важливих і одночасно неприємних функцій на підприємстві. Аналіз різних варіантів повернення дебіторської заборгованості дозволяє визначити два напрями: це добровільне погашення (досудове) та примусове, що реалізується шляхом подачі позову до суду.

У першому випадку сторони самостійно домовляються про погашення боргу і виплати штрафів за прострочення. Досудове повернення дебіторської заборгованості може бути у вигляді: угоди про відступне, поновлення або реструктуризація зобов'язання, заліку однорідних вимог, факторингу тощо. Мирне врегулювання є оптимальним вирішенням проблеми, тому що не вимагає додаткових витрат часу та судових витрат, але повернення коштів не є гарантованим.

Також дієвим заходом з повернення боргу є підготовка офіційної претензії, яка надсилається дебітору за умови, що основним договором передбачений претензійний порядок стягнення боргу. Претензія складається відповідно до встановлених правил, де максимально чітко викладається суть вимог та обговорюються наслідки несплати боргу: сума боргу, відсотків та неустойки за порушення строків; конкретна дата повернення боргу; реквізити підприємства, за якими можна здійснити розрахунок; наслідки несплати заборгованості. Обов'язково зберігається примірник претензії та повідомлення про його вручення дебітору.

Але слід враховувати, що при цьому у боржника є час на розгляд і відповідь і він має можливість позбутися активів, ініціювати процедуру банкрутства, провести інші заходи, які можуть ускладнити процедуру погашення заборгованості.

Розповсюдженим способом погашення заборгованості є переведення права вимоги дебіторської заборгованості, але переуступити права на стягнення боргу можна лише в тому разі, коли така дія передбачена договором між сторонами. Якщо угода дозволяє, одержувач боргу може передати права вимоги третім особам. Права вимоги поступають як звичайним комерційним організаціям із певною вигодою, так і колекторським агентствам. Така операція обов'язково оформляється документально. Перевагою в цьому разі є те що виконанням боргових зобов'язань займається третя

особа, а недоліком є неотримання всієї суми боргу, тому що за ці послуги береться певний відсоток.

Відсутність грошових коштів у підприємств приводить до заборгованості і їх перед бюджетом щодо сплати податків, тому Міністерством фінансів України 16.06.2017 року був затверджений новий Порядок використання дебіторської заборгованості та/або майна юридичної особи як джерел погашення податкового боргу платника податків та/або відокремленого підрозділу юридичної особи № 585 [2].

Порядок визначає механізм стягнення з дебіторів платника податків, що має податковий борг, сум дебіторської заборгованості, строк погашення якої настав та право вимоги якої переведено на контролюючий орган, у рахунок погашення податкового боргу такого платника податків. Переведення платником податків права вимоги дебіторської заборгованості, що впливає з відносин платника податків з дебітором, на орган стягнення здійснюється на основі договору, укладеного в письмовій формі, між платником податків та контролюючим органом. Сума дебіторської заборгованості, яка є джерелом погашення податкового боргу, визначається на підставі даних бухгалтерського та аналітичного обліку платника податків, договорів, оформлених належним чином.

У процесі господарської діяльності може виникнути ситуація, коли у продавця-кредитора є наявності майно покупця-дебітора і право на розпорядження ним: передане за договором на відповідальне зберігання, в оренді, на комісії та з інших причин. Утримувати майно юридична особа може доти, доки боргові зобов'язання не будуть виконані. Майно повертається після повного погашення боргу. Це дієвий спосіб мотивувати боржника до дії, але не завжди його можна застосовувати.

Якщо розглянуті способи повернення заборгованості не працюють і на неплатника не діють, доцільним є ініціювати судовий процес. Стягнення боргів через суд – процедура складна і тривала, але має більшу ймовірність позитивного результату, і за грамотного підходу можна повернути не тільки борги і штрафи за прострочення, але і судові витрати.

Важливим моментом у примусовому стягненні є документальне підтвердження боргових зобов'язань. Доказами можуть виступати офіційні договори, на підставі яких було здійснено постачання або надані послуги, супровідні документи на товар; акти приймання-передачі продукції; документи, що підтверджують факт часткової оплати: виписка з банківської установи, що свідчить про зарахування коштів (передоплати або часткової оплати товару або послуг) або підтверджує те, що гроші не поступили на рахунок, акти звіряння, листування між сторонами.

Повернення дебіторської заборгованості через суд включає такі етапи, як: підготовка позовної

заяви; розрахунок суми штрафних санкцій, інфляційних витрат за увесь період заборгованості і судових витрат; участь юристів в судових засіданнях; повний юридичний супровід справи упродовж судового процесу.

Успішність процесу під час судового стягнення заборгованості забезпечена за грамотного складання позову про стягнення боргу.

За вдалого результату розгляду кредитор отримує позитивне судове рішення та виконавчий лист. З ним звертається до боржника з проханням про добровільну оплату дебіторської заборгованості. Передача виконавчого листа безпосередньо в банк, що обслуговує контрагента, прискорить процедуру повернення суми боргу, здійснить його з рахунку за умови наявності у боржника коштів.

У судовому стягненні заборгованості позитивним є те, що зобов'язання повернути борги підтверджується судом.

Проте є і негативні моменти – судовий процес забирає значну кількість часу, а ще більше часу забере виконавча стадія стягнення. Навіть найдосвідченіші фахівці виконавчої служби не можуть гарантувати негайного повернення коштів після вступу в силу судового рішення.

Іноді підприємці вимушені звертатися до правоохоронних органів у випадках, якщо боржника підозрюють або він причетний до кримінальних злочинів. Зазвичай це різні види шахрайства, починаючи зі створення фіктивних фірм-одноденок, проведення різних кримінальних схем і закінчуючи звичайними розкраданнями.

За умови відсутності на підприємствах висококваліфікованих фахівців юристів, обмеженості у часі або відсутності бажання займатися поверненням боргів самостійно власник має право делегувати це завдання професійним організаціям, юридичним компаніям або колекторським фірмам. Юридичні компанії впораються з процедурою стягнення швидше і краще, відшкоднують не тільки борги, але і судові витрати, і вони мають фіксовану ставку за послуги, яка в рази менша за винагороду колекторів. Сьогодні це відомі в Україні юридичні фірми та компанії: «Салекс», «Віктор Решетов і Партнери», «Наказ», «Ваш юрист», «Юридична компанія Києва», «JuristOFF.com» та інші.

Фахівці юридичних фірм можуть кваліфіковано підготувати всі необхідні документи для звернення до суду з позовом про стягнення дебіторської заборгованості юридичної особи, розрахувати розмір державного мита за розгляд справи в суді, а так само суму боргу з відсотками і штрафними санкціями.

Достатній досвід їх роботи з повернення дебіторської заборгованості дозволяє здійснювати комплексний підхід до вирішення поставлених завдань, забезпечує повний юридичний супровід

процедури стягнення дебіторської заборгованості юридичних осіб, в яку зазвичай включають:

- правовий аналіз документів і обставин справи;
- досудове врегулювання спору по заборгованості;
- претензійний порядок, включаючи роботу з правоохоронними органами;
- подачу позовної заяви до суду;
- захист прав довірителя, на всіх стадіях судового процесу, включаючи суди касаційної і апеляційної інстанції;
- ініціювання порушення виконавчого провадження для забезпечення примусового виконання рішення суду.

Ефективне повернення дебіторської заборгованості юридичних осіб, крім використання загальних методів стягнення, можливе за допомогою таких дій, як:

- оспорювання угод і операцій, проведених боржником;
- ініціювання банкрутства боржника, що дозволяє отримати доступ до його документації, контроль над операціями і угодами, а також перевірити чистоту угод і операцій;
- привернення уваги до діяльності компанії-боржника контрольно-наглядових органів, ініціація перевірок і притягнення до відповідальності;
- інформаційна робота зі ЗМІ;
- залучення пов'язаних із боржником осіб до субсидіарної відповідальності за боргами компанії (або до кримінальної відповідальності) і, відповідно, робота вже зі стягнення заборгованості за рахунок зазначених осіб та їх майна [3].

Крім юридичних компаній для повернення боргів можуть залучатися колекторські фірми, у яких є свої секрети мотивування дебіторів до виконання своїх фінансових зобов'язань, але мінус у тому, що за свої послуги агентства беруть від 30 до 50% від суми боргу.

Сьогодні в Україні їх масова поява пов'язана з тим, що в умовах фінансової кризи, нестабільної банківської системи та непрогнозованого курсу національної валюти юридичні та фізичні особи в певних умовах втратили можливості вчасно повертати борги.

Найбільші колекторські компанії, що діють на Україні: «Європейська агенція з повернення боргів», «Укрборг», «Українська Колекторська Група», «Фінансове Агентство зі Збору Платежів», «Агенція з управління заборгованістю», «Служба виконання зобов'язань», «Агенція комплексного захисту бізнесу «Дельта-М», «Прімоколект. Центр грошових вимог», EOS Ukraine (Німеччина), «Пристав» та «Вердикт» (Росія). Сьогодні в Україні загальна кількість колекторських підприємств, які надають послуги з повернення боргів, – понад 200 [4].

Але протягом останнього часу у громадян України та у правоохоронців все частіше виникають питання щодо законності роботи подібних компаній. У зв'язку з цим передбачаються зміни законодавства, які істотно обмежать професійних стягувачів у правах. Так, Комітетом з питань правової політики та правосуддя наданий до розгляду проект «, який спонукає до запровадження чітких правил їхньої діяльності та забезпечення при цьому дотримання прав боржників [5].

Проблемні зобов'язання часто супроводжуються протидією боржників у спробах уникнути стягнення заборгованості. Такими діями можуть бути: використання різноманітних варіантів припинення діяльності, при цьому необхідно відстежувати інформацію в ЄДРПОУ, що допоможе відстежити зміну у боржника керівника і початок процедури ліквідації фірми; приховування справжньої юридичної адреси, коли дебітор живе і працює за фіктивним юридичним адресом, і неможливо відстежити наявність і місце зберігання його майна. Оскільки приховування офіційних даних є незаконним, до справи в таких ситуаціях доцільно залучити правоохоронні органи. Також протидією боржника можна вважати підробку документів, продаж (переуступку) часток або акцій з метою передачі прав, а разом з ними і зобов'язань колишніх власників, причому часто на підставних осіб; запуск процедури ліквідації фірми, при цьому стягнути борги з неіснуючого суб'єкта господарювання практично неможливо.

Не завжди повернення дебіторської заборгованості можливе з правового погляду, тому що є ситуації, коли звертатися з приводу стягнення боргів з контрагентів недоцільно або зовсім марно. До них можна віднести такі:

- грошові кошти боржника лежать у банку, який визнаний банкрутом, і його фінансів не вистачає для покриття заборгованості;
- минув термін позовної давності;
- дебітор припинив свою діяльність як юридична особа і вибув з Єдиного Державного Реєстру підприємств і організацій в Україні (ЄДРПОУ);
- компанія зареєстрована в іншій державі, з якою в Україні не укладена угода про взаємну правову підтримку;
- дебітор знаходиться в стадії ліквідації і згорання комерційної діяльності, стягнути з нього борги через суд неможливо, тому що для таких випадків передбачений інший порядок погашення заборгованостей, і цілком ймовірно, що такий борг доведеться просто списати у вимушені збитки;
- стосовно дебітора введена процедура банкрутства, звичайні способи стягнення заборгованості не будуть працювати, необхідно чекати реалізації активів підприємства і закінчення інших заходів, які дозволять боржнику розрахуватися з боргами за умови, що коштів, отриманих від

продажу активів, буде достатньо для погашення заборгованості;

- відсутність власності у боржника;
- відсутність способу визначення місцезнаходження боржника.

За наявності перелічених ситуацій дебіторську заборгованість необхідно визначити як безнадійну, і вона підлягає списанню. У бухгалтерському обліку це відбувається у двох випадках: коли закінчився термін позовної давності або коли боржник визнаний банкрутом чи ліквідований, за умови проведення відповідних заходів щодо повернення боргу. Водночас Податковий кодекс України, а також лист ДФС від 08.04.2016 р. дозволяють списувати її аж у 10 випадках [6], що ще раз свідчить про непогодженість методики податкового і бухгалтерського обліку.

Визначення підстави для списання безнадійної дебіторської заборгованості є досить важливим моментом. Доцільно при цьому враховувати вимоги ПКУ та конкретно зазначати: термін позовної давності минув; недостатність або відсутність майна фізичної або юридичної особи, оголошеної банкрутом; недостатність кількості коштів, отриманих від продажу на аукціонах майна боржника, яке було у заставі; дія непереборної сили (форс-мажор); визнані в судовому порядку зниклими безвісті; недієздатні; позбавлені волі.

Відмова покупця від оплати за надані послуги не є достатньою підставою для списання безнадійної дебіторської заборгованості з балансу, тому що продавець має право виставити претензію, протягом строку позовної давності звернутися до суду тощо [7].

Щоб уникнути таких ситуацій, юридичним і фінансовим відділам компаній необхідно ретельно вивчати контрагентів ще на стадії переговорів. А краще вести справи з перевіреними і надійними партнерами, з якими вже налагоджена багаторічна й плідна співпраця. Тому, перш ніж почати працювати з покупцями, необхідно завчасно виявити ризики і їх недобросовісність, здійснити аналіз фінансового стану покупців, розрахувавши низку економічних показників: платоспроможність, фінансову стійкість, обсяги реалізації, собівартість, прибутки, рентабельність, аналіз структури та динаміку дебіторської заборгованості, середній строк обороту дебіторської заборгованості, коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості, питому вагу дебіторської заборгованості в загальному обсязі оборотних активів підприємства, питому вагу сумнівної дебіторської заборгованості в її загальному обсязі. Одночасно необхідно враховувати і суб'єктивні чинники, які впливають на діяльність покупців: наявність державних замовлень і підтримки, ефективність управління, ринкову позицію і залежність її від змін в економіці і галузі, ділова репутація.

З метою перевірки контрагента сьогодні доцільно використовувати інноваційні системи моніторингу реєстраційних даних українських компаній та судового реєстру для захисту від рейдерських захоплень і контролю контрагентів, такі як OpenDataBot [8], YouControl [9]. Сервіс збирає інформацію з відкритих державних реєстрів та інших джерел, миттєво надсилає повідомлення на месенджер (Telegram, Facebook, Skype або Viber), а також надходження та поновлення інформації відбувається в режимі онлайн. Для отримання інформації достатньо ввести у поле пошуку ЄДРПОУ підприємства, або його назву, або прізвище директора, або адресу реєстрації.

Сервіси використовують винятково публічну інформацію відповідно до положень ЗУ «Про доступ до публічної інформації», з офіційних сайтів державних органів та Єдиного веб-порталу відкритих даних. Персональна інформація, яка міститься в публічній інформації, обробляється відповідно до положень ст. 101 зазначеного Закону [10].

Висновки з проведеного дослідження. У сучасних умовах господарювання наявність дебіторської заборгованості – явище неминуче, тому питання обліку контролю, управління та опанування різних методів її повернення з метою підвищення ефективності господарювання залишаються актуальними і в подальшому. У недопусканні перетворення дебіторської заборгованості у сумнівну і безнадійну повинні відігравати свою роль держава шляхом прийняття ефективних нормативних актів та контролю за їх дієвістю і безпосередньо суб'єкти господарювання шляхом затвердження внутрішніх документів.

Враховуючи специфіку ведення бізнесу, з метою підвищення фінансової дисципліни під час роботи з контрагентами на кожному підприємстві доцільним є впровадження Положення щодо роботи з дебіторською заборгованістю із встановленням показників ефективності, які будуть впливати на кінцевий результат діяльності. У цьому документі необхідно детально розписати алгоритм дій бухгалтерської служби, відділу збуту та юридичної служби підприємства в разі виникнення боргів, розробляти різні моделі співпраці з дебіторами, постійно здійснювати аналіз та контролювати оборотність заборгованості, затвердити методику визначення ступеню ризику та оцінки надійності покупців, для випадків наявності боргу розробити процедури стягнення і за необхідності – порядок списання такого боргу з балансу та інші важливі моменти щодо роботи з контрагентами.

Кожне підприємство самостійно для себе повинно вирішити, які методи, дії, принципи, схеми використовувати для управління дебіторською заборгованістю і які з них будуть найефективнішими, враховуючи особливості ведення бізнесу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 20.09.2018)
2. Порядок використання дебіторської заборгованості та/або майна юридичної особи як джерел погашення податкового боргу платника податків та/або відокремленого підрозділу юридичної особи: Наказ Міністерства фінансів України 16.06.2017 № 585. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0857-17> (дата звернення: 20.09.2018)
3. Стягнення дебіторської заборгованості, в тому числі вирішення питань повернення вкладів з ліквідованих банків. URL: <http://bakhmacholiinyk.com/publikacii/novina/stjagnennja-debitorskoji-zaborgovanosti-v-tomu-chisli-virishennja-pitan-povernennja-vkladiv-z-likvidovan.html> (дата звернення: 20.09.2018)
4. Пояснювальна записка до проекту Закону України "Про особливості та заборони здійснення професійної діяльності з врегулювання простроченої заборгованості – колекторської діяльності". URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GH4Y91BA.html (дата звернення: 20.09.2018)
5. Проект Закону України "Про особливості та заборони здійснення професійної діяльності з врегулювання простроченої заборгованості - колекторської діяльності" № 6417 від 26.04.2017 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=61710 (дата звернення: 20.09.2018)
6. ДФС у м. Києві у листі від 08.04.2016 р. №8482/10/26-15-12-05-11. URL: <http://kyiv.sfs.gov.ua/baner/podatkovikonsultatsii/konsultatsii-dlya-yuridichnih-osib/print-67692.htm> (дата звернення: 20.09.2018)
7. Науково-методичні основи розвитку обліково-аналітичної системи України в умовах глобалізації економіки: [колективна монографія] / За заг. ред. Т.Г. Мареніч. Бєляєва Л.А. Обліково-аналітичне забезпечення управління дебіторською заборгованістю – Харків: Вид-во «Смугаста типографія», 2017. – 254 с. (с.213)
8. OpenDataBot. URL: <https://opendatabot.com/> (дата звернення: 20.09.2018)
9. YouControl. URL: https://youcontrol.com.ua/landing_002/ (дата звернення: 20.09.2018)
10. Про доступ до публічної інформації: Закон України URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення: 20.09.2018)

REFERENCES:

1. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (data zvernennia: 20.09.2018)
2. Poriadok vykorystannia debitorskoji zaborhovanosti ta/abo maina yurydychnoi osoby yak dzherel pohashennia podatkovoho borhu platnyka podatktiv ta/abo vidokremlenoho pidrozdilu yurydychnoi osoby: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy 16.06.2017 # 585. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0857-17> (data zvernennia: 20.09.2018)
3. Stiahnennia debitorskoji zaborhovanosti, v tomu chysli vyrishennia pytan povernennia vkladiv z likvidovanykh bankiv. URL: <http://bakhmacholiinyk.com/publikacii/novina/stjagnennja-debitorskoji-zaborgovanosti-v-tomu-chisli-virishennja-pitan-povernennja-vkladiv-z-likvidovan.html> (data zvernennia: 20.09.2018)
4. Poiasniuvalna zapyska do proektu Zakonu Ukrainy "Pro osoblyvosti ta zaborony zdiisnennia PROFE-

siinoi diialnosti z vrehuliuvannia prostrochenoi zaborhovanosti–kolektorskoidiialnosti". URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GH4Y91BA.html (data zvernennia: 20.09.2018)

5. Proekt Zakonu Ukrainy "Pro osoblyvosti ta zaborony zdiisnennia profesiinoi diialnosti z vrehuliuvannia prostrochenoi zaborhovanosti - kolektorskoj diialnosti" # 6417 vid 26.04.2017 r. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=61710 (data zvernennia: 20.09.2018)

6. DFS u m. Kyievi u lysti vid 08.04.2016 r. #8482/10/26-15-12-05-11. URL: <http://kyiv.sfs.gov.ua/baner/podatkovikonsultatsii/konsultatsii-dlya-yuridichnih-osib/print-67692.htm> (data zvernennia: 20.09.2018)

7. Naukovo-metodychni osnovy rozvytku oblikovo-analitychnoi systemy Ukrainy v umovakh hlobalizatsii ekonomiky: [kolektyvna monohrafiia] / Za zah. red. T.H. Marenych. Bieliaieva L.A. Oblikovo-analitychne zabezpechennia upravlinnia debitorskoiu zaborhovanistiu– Kharkiv: Vyd-vo «Smuhasta typohrafiia», 2017. – 254 s. (s.213)

8. OpenDataBot. URL: <https://opendatobot.com/> (data zvernennia: 20.09.2018)

9. YouControl. URL: https://youcontrol.com.ua/landing_002/ (data zvernennia: 20.09.2018)

10. Pro dostup do publichnoi informatsii: Zakon Ukrainy URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (data zvernennia: 20.09.2018)

Belyaeva L.A.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Accounting and Taxation
Kharkiv Educational and Scientific Institute of the Banking University

ACCOUNT RECEIVABLE CAUSES AND METHODS OF ITS RETURNING IN THE CURRENT ECONOMIC ENVIRONMENT

Any company that is interested in receiving profits constantly strives to expand the market and sphere of influence. For the enterprise, one of the main funds sources is the receivables. Entrepreneurs make an effort to increase the number of partners, conclude new agreements and other. Unfortunately, the quantity of partners doesn't mean their quality sometimes.

The current economic environment in Ukraine is complicated by the instability of the economic and political situation, uncontrolled inflation processes and activities of the banking system, lack of investment and other factors unfavourable to the development of the economy, and as a result, the existence of a crisis state of economic entities. For all these reasons, almost every business entity has a receivable that leads enterprises to solvency deterioration and reduces their commercial efficiency and cost in the future, accordingly.

The state should play its important role in effective economic activity regulation in the country by adopting effective regulations and monitoring their effectiveness, as well as business entities, through the approval of internal documents, in order to prevent the conversion of receivables into doubtful debts in companies.

The entrepreneurs and their managers (consider the specifics of their case) should implement the Regulations of work with receivables and set performance indicators. This document should explain in detail the algorithm for the accounting service, the sales department and the legal service in the event of a debt and present different models of cooperation with debtors. Besides, they should continuously analyse and control the turnover of debt, approve the methodology for determining the degree of risk and assess the reliability of buyers; for cases of debt, develop the procedures for charging and, if necessary, the order of writing off such a debt from the balance sheet and other important points in dealing with counterparties.

This work considers the reasons of receivables occurrence in the economic conditions, directions of its management in order to prevent the emergence of bad debts, and if they exist, identify ways to repay them through a variety of methods.